

Na mládeži záleží (Ľubomír Andrassy, predseda NKÚ SR)

Rečník 1

Dobrý deň, počúvate podcast ctrl+A. Volám sa Daniela Bolech Dobáková a som hovorkyňou Najvyššieho kontrolného úradu. Podpora mládeže a financovanie stredných súkromných škôl. To sú 2 témy, ktorým sa v predošlých mesiacoch venovali naši kontrolóri a ktoré rozoberieme v dnešnom podcaste. Kontrolóri prišli so zaujímavými zisteniami o fiktívnych žiakoch, ale aj prenájmoch budov, kde nájomca aj prenajímateľ mali rovnaké meno. Pri téme podpory mládeže zase narazili na chátrajúce a často rozpredané budovy, ktoré mali slúžiť práve deťom. No a o zisteniach a problematike podpory mládeže sa porozprávam s predsedom Najvyššieho kontrolného úradu pánom Ľubomírom Andrassym. Dobrý deň.

Rečník 2

Dobrý deň a príjemný začiatok nového kalendárneho roka. Všetkým poslucháčom želám.

Rečník 1

Môžeme si vo všeobecnosti povedať, kde a kedy nastal problém pri podpore slovenskej mládeže.

Rečník 2

Musím začať asi tým, že na začiatok roka ponúkame veľmi zaujímavé výsledky kontrol, ktoré sme realizovali v roku dvetisícdvadsaťtri a tieto kontroly boli zamerané na jednu z kľúčových verejných politík a to je podpora mladých ľudí, mládeže, mládežníckych aktivít, ale aj vzdelávania mladých ľudí. V tomto prípade na súkromných stredných školách. Ak by som mal povedať, kde sa začali problémy spojené a identifikované v rámci našich výstupov alebo našich auditov, tak sme niekde na začiatku. Sme niekde pri zadefinovaní strategických dokumentov pri zadefinovaní stratégie, ako podporovať mládež, mládežnícke aktivity, ako podporovať občiansky aktivizmus budúcich generácií a pri stredných školách je to opäť na niekde na začiatku pri zadefinovaní zákonov, kde zákony veľmi vágne definujú povinnosti súkromných zriaďovateľov stredných škôl z hľadiska vyúčtovania financií, ktoré dostávajú zo strany štátu a nastáva tu veľký rozdiel medzi tým, aké povinnosti majú školy zriadené štátom alebo vyššími územnými celkami. A úplne iné povinnosti majú súkromní prevádzkovatelia.

Rečník 1

A viete aj konkretizovať, že to bolo v akom období?

Rečník 2

Ak hovoríme o mládeži a o podpore mládežníckych aktivít, tak sme niekde na začiatku tohto tisícročia niekde v roku dvetisícjedna dvetisíc dva kedy sa riešili problémy ešte spojené s bývalým majetkom po socialistickom zväze mládeže okolo fungovania fondu detí a mládeže. Vytvorila sa nadácia Intenda. Táto nadácia mala podporovať vďaka využívaniu bývalého majetku SZM na podporu mládežníckych aktivít na podporu napríklad pobytových táborov, ale aj vecí, ktoré mládežnícke organizácie realizujú na úrovni samosprávy a odvtedy boli zle zadefinované pravidlá v kontexte zodpovednosti štátu, konkrétne ministerstva školstva, ale aj ďalších hráčov, ako je rada mládeže Slovenska alebo rada vysokých škôl. Teda toto je asi rok dvetisíc dva. 2005 je začiatkom písania problémov a už úplne najvážnejšie problémy, ktoré dostali celú túto problematiku do stagnácie sme zaevidovali v roku 2015 a od roku 2019 napríklad nadácia Intenda vôbec nevykazuje reálne aktivity, ktorými by podporovala deti a mládež.

Rečník 1

A je vôbec o mimoškolské aktivity záujem?

Rečník 2

Ak by sme mali jasne odpovedať na túto otázku, najprv by sme mali mať vytvorený systém podpory týchto aktivít. Ak by Intenda generovala peniaze, ktoré mala generovať pre podporu mládežníckych detských organizácií, neziskových organizácií a boli by vygenerované peniaze a nemal by ich kto použiť, tak vtedy by sme mohli povedať, že to nefunguje. Ale tí, ktorí mali podporovať to, čo mladí ľudia môžu robiť vo voľnom čase, čo môžu robiť počas jarných alebo letných či zimných prázdnin, tak na to práve tento nástroj, ktorý tu bol vytvorený, vôbec nefungoval. Intenda ako nadácia, do ktorej štát vložil niekoľko miliónový majetok, sa správala k tomuto majetku absolútne nezodpovedne. Viac ako dvadsaťšesť nehnuteľností v súčasnosti už vôbec nemá vo svojom vlastníctve - boli predané. 4 nehnuteľnosti, ktoré má, negenerujú žiadne zdroje na to, aby mohli byť podporované detské mládežnícke organizácie. Peniaze, ktoré z predaja týchto nehnuteľností nadácia vygenerovala len 12 percent, teda niečo viac ako 2 milióny EUR smerovalo do podpory detských mládežníckych organizácií. Tie peniaze boli použité na prevádzkové náklady. Tie financie boli použité na množstvo súdnych sporov, ktoré nadácia viedla a tie peniaze boli použité podľa nášho názoru na také účely, ktoré vôbec nezodpovedajú poslaniu tejto nadácie. Išli do podpory vzniku obchodných spoločností. Nadácia podporovala desiatku obchodných spoločností, napríklad hotely, mládeže Slovenska alebo aj iné, kde vykonávala rôzne podnikateľské aktivity, ktoré nakoniec skončili v mínusových číslach a peniaze, ktoré mali byť generované pre podporu mládežníckych organizácií, pre podporu voľnočasových aktivít, boli použité absolútne neúčelne a stratili sa vo veľmi komplikovanom systéme, ktorému totálne chýbala kontrola nielen zo strany samotných predstaviteľov nadácie, ale aj zo strany samotného ministerstva. Ministerstvo, ktoré tam vložilo niekoľko miliónový majetok, ani raz nevykonalo kontrolu, ani raz sa nezaujímal, čo je s majetkom. Boli tam vložené cenné historické umelecké diela. Tieto umelecké diela. dnes nadácia vôbec nevie preukázať, kde sa nachádzajú. A v konečnom dôsledku treba rozhodnúť, že čo s organizáciou, ktorá je tak povediac pred kolapsom.

Rečník 1

Čiže ak povieme na tvrdo, že oblasť spravovania majetku bola zo strany ministerstva školstva zanedbávaná, nebudeme ďaleko od pravdy.

Rečník 2

Určite nie a minimálne v ostatných 5 - 7 rokoch nielenže zanedbávaná, ale nebola absolútne koncepčne riadená. Na ministerstve, ktoré zodpovedá za podporu mládeže za podporu voľnočasových aktivít vôbec neexistovali žiadne ucelené stratégie. Ešte aj organizácia luventa, Slovenský inštitút mládeže, ktorý mal podporovať práve fungovanie tohto segmentu, jedného z kľúčových segmentov verejných politík, tak totálne v tejto oblasti zlyhal. Zlyhal nielen metodicky, organizačne zlyhal z hľadiska podpory. Ale čo je úplne najsmutnejšie, on zlyhal ako aj samostatná organizácia v rámci rezortu školstva, pretože vykázal niekoľko desiatok tisícové straty. Absolútne nevie preukázať, ako nakladal s pohľadávkami majetok. Významná budova v Bratislave je v totálne schátranom stave bola využívaná ani nie na štyridsaťpäť percent a teda tí, ktorí zodpovedali prakticky za podporu mládeže, za to najcennejšie, čo naša spoločnosť má, tak zlyhali, zlyhala nadácia a zlyhala aj luventa a v konečnom dôsledku zlyhalo celé ministerstvo školstva, ktoré za túto verejnú politiku zodpovedá.

Rečník 1

Viete nejaké riešenie v tejto situácii, keďže forma toho spravovania majetku cez nadáciu Intenda sa ukázala ako neefektívna?

Rečník 2

Ono nemáme čarovnú guľu a dnes povedať, že toto je tá najlepšia cesta je oveľa zložitejšie ako bolo napríklad začiatkom tisícročia, pretože vtedy mal štát malo ministerstvo k dispozícii majetok po bývalom SZM a vedeli sa

vďaka týmto nehnuteľnostiam generovať zdroje pre podporu mládežníckych organizácií. Ak som hovoril, že z 26 budov, ktoré mala nadácia k dispozícii dnes má len 4 a tie generujú skôr stratu, alebo sú na nič, tak len veľmi ťažko viete cez tento systém nadačný generovať peniaze, ktoré by mali pomáhať mladým ľuďom. Teda treba v prvom rade z nášho hľadiska prijať zákon, sme asi posledná krajina v Európe, ktorá nemá zákon o mládeži. Máme zákony, ktoré hovoria o všetkom možnom, ale nehovoria jasné Pravidlá povinnosti štátu k mladým ľuďom a nie čo sa týka vzdelávania, nie čo sa týka ich povinnej školskej dochádzky, ale ako chceme my podporovať aktivity mladých ľudí vo voľnom čase počas letných zimných prázdnin, ako ich chceme viesť k participácii na fungovaní spoločnosti. A možno jedinou záchranou v tomto segmente pre nás je samospráva, kde evidujeme desiatky samospráv, ktoré podporujú fungovanie mládežníckych parlamentov, spolupracujú s mládežníckymi organizáciami. Ak by sme nemali miestnu samosprávu, tak tento segment z pohľadu štátu je na bode mrazu.

Rečník 1

V súvislosti s mládežou tu máme ešte aj 2 tému zameranú na súkromné stredné školy a ich financovanie. Povedzte si, čo naši kontrolóri odhalili pri tejto kontrole, čo bolo tým najzásadnejším zistením?

Rečník 2

Ono je to možno téma, ktorá je trošku niekde inde ako je téma podpory mládeže prostredníctvom neziskových organizácií prostredníctvom aktivít, ktoré vykonávajú mladí ľudia častokrát dobrovoľne so svojimi rodičmi, priateľmi. Tu sme v segmente, ktorý tak povediac na deväťdesiatpäť percent financuje štát z verejného rozpočtu. Do podpory stredného školstva ide viac ako 2 miliardy EUR. Najviac z tohto balíka pohltnú školy, ktorých zriaďovateľom sú vyššie územné celky, teda samosprávy alebo štát. Ale máme tu aj na Slovensku viac ako dvestotridsaťpäť súkromných stredných škôl, ktoré len v minulom roku na ich prevádzku na ich fungovanie dostali viac ako stodvadsať miliónov EUR. Tieto školy majú presne také isté pravidlá a povinnosti ako majú verejné, majú však ďalšiu možnosť, ako môžu na svoju činnosť získavať peniaze z iných zdrojov. Môžu vyberať aj školné, ale výsledky našej kontroly, ktorú sme podopreli kontrolou priamo v teréne na 9 školách od východného Slovenska až po západné, tak sme identifikovali množstvo problémov a ten balík stodvadsiatich miliónov sme museli skonštatovať, že stodvadsať miliónov nevieme, či padá na úrodnú pôdu, či tie zdroje sú využívané transparentne, že či organizácie, ktoré poskytujú vzdelávanie mladým ľuďom na úrovni strednej školy, že či vlastne im poskytujú kvalitné vzdelávanie a že či na týchto školách nevykazujeme veľké množstvo, nielen fiktívnych študentov, ale aj fiktívnych učiteľov.

Rečník 1

Možno si povedzte konkrétnejšie nejaké tie výsledky tam bolo 9 subjektov. V Hnúšti boli problémy, v Prešove.

Rečník 2

Áno máme 9 subjektov, ktoré sme kontrolovali v rámci tohto auditu, ale túto kontrolu sme namodelovali aj na základe výsledkov kontroly, ktorú sme mali ešte rok predtým v Kežmarku. Tam sme práve identifikovali veľké riziká spojené s transparentnosťou. Dnes konštatujeme, že v tejto téme transparentnosť, kontrola nielen na úrovni zriaďovateľa vedenia školy, štatutára školy, ale aj samotného ministerstva školstva je na bode 0. Na bode 0 je ale taktiež odpoveď na otázku, aké kvalitné výstupy zaznamenávame a môžeme preukázať z týchto škôl, pretože nikto kvalitu výstupov, kvalitu vzdelávania týchto žiakov nemerá a to je ďalšia veľká a vážna výzva do budúcnosti. A posledná vec, ktorá je opäť veľmi kritická, je otázka odmeňovania a zriaďovania týchto súkromných škôl. My sme zistili, že je to častokrát uzatvorený kruh, kde 1 človek je zriaďovateľom, 1 človek, ten istý je štatutárom a ten istý človek ešte vypisuje aj výkazy, ako boli použité verejné zdroje. Napriek tomu, že tam smeruje viac ako 100 miliónov EUR, napriek tomu štát, školské správy, školské úrady nevykonávajú kontrolu a sa uspokojia len s formálnym výkazom, že tu som dostal napríklad sedemstopäťdesiat tisíc a využil som ich na takúto podporu. Pritom sa nedodržali zákony, nedodržalo sa prerozdelenie týchto peňazí podľa noriem tak,

že má ísť určitý objem peňazí na platy učiteľov. Určitý objem peňazí na prevádzku a to sú všetko veci, ktoré identifikovali moji kolegovia kontrolóri a na základe týchto zistení sme odporúčali a odporúčame rezortu školstva pripraviť komplexnú zmenu zákona a aj verejné aj súkromné školy, ale aj cirkevné stredné školy musia byť postavené na rovnakú úroveň, ak dostávajú verejné zdroje, musia byť verejne kontrolovateľné a musia spĺňať tie isté kritické a veľmi prísne pravidlá transparentnosti, ktoré musia spĺňať verejné školy a musia to isté spĺňať aj súkromné, lebo na deväťdesiatpäť percent používajú na svoje fungovanie verejné štátne prostriedky.

Rečník 1

Podme teda si povedať bližšie k tým fiktívnym k tomu fiktívnemu vykazovaniu žiakov aj k tým prenájmom škôl osobám s rovnakým menom.

Rečník 2

Môžeme ísť detailne, ale nechcem, aby som menoval konkrétnu školu, pretože všetky školy, ktoré sme kontrolovali a ich zriaďovateľov akceptovali výsledky našich kontrol a sa zaviazali prijať také opatrenia, aby sa tie nedostatky, ktoré sme my odhalili, aby sa odstránili. Ale to nie je len o týchto 9 školách. To je o tom, ako štát zmení celý systém financovania súkromných škôl a najmä transparentnosť a kontrolu poskytnutia verejných financií. Ak sa presunieme z Bratislavy na východné Slovensko a do Prešova, je tam spleť škôl a školských zariadení, ktoré má pod palcom 1 osoba, ktorá vystupuje aj ako fyzická osoba aj ako samostatne zárobkovo činná osoba. Táto škola dokázala z hľadiska nášho kontrolovaného obdobia, teda 3 rokov rokov dvetisícdvadsať dvetisícdvadsaťdva získať z verejných zdrojov, teda zo štátu z vyššieho územného celku zo samosprávy viac ako 7 miliónov EUR, pričom táto škola absolútne nedodržiavala rozpočtové pravidlá, nevedela preukázať, ako boli tieto verejné zdroje použité. Moji kolegovia kontrolóri s dlhoročnou praxou povedali, že vo svojom živote videli veľa kritických a veľa problémových účtovných výkazov, ale to, čo videli na tejto škole, ešte nezažili. Druhý príklad, môžem použiť zo stredného Slovenska, kde už výsledky našej kontroly riešia aj orgány činné v trestnom konaní. Už aj samotné ministerstvo prostredníctvom školskej inšpekcie podniklo kroky, aby táto škola bola zrušená. To je príklad práve fiktívnych študentov, fiktívnych učiteľov, ale tí zriaďovatelia, ktorí zriaďujú súkromné stredné školy, si to môžu dovoliť, lebo v tomto je zákon veľmi zlý. Zákon vám napríklad definuje, že do 15. septembra máte nahlásiť počty študentov. Máte nahlásiť učiteľov, ktorí vykonávajú vzdelávacie programy pre týchto študentov. Vy dáte 30. septembra súhlas s osobným individuálnym študijným plánom. Polovica študentov vám vôbec nechodí do školy, ale nikoho to nezaujíma a vykazujete počet študentov, ktorý ste napísali 15. septembra a na tento počet študentov potom dostávate finančné zdroje. Napríklad škola na strednom Slovensku dostávala v priebehu roka viac ako sedemstotisíc na takýchto fiktívnych študentov či učiteľov.

Rečník 1

Čiže sa to dá tak skratke zhrnúť, že im chýbala akákoľvek kontrola.

Rečník 2

Nielenže im chýbala akákoľvek kontrola zo strany štátu, tých inštitúcií, ktoré poskytujú verejné zdroje, ale vám tam absolútne absentuje aj vnútorná kontrola, vnútorné kontrolné mechanizmy, lebo ak tá istá osoba je zriaďovateľom, teda má organizáciu, ktorá zriadi 1, 2 3 školy, ale ešte aj napríklad jedáleň a centrum voľného času, tak tá istá osoba sa zrazu ocitne v pozícii štatutára daného vzdelávacieho zariadenia a je riaditeľom. A tá istá osoba vám píše výkazy, ako sa naplnili učebné programy a ako dosiahli študenti ich výsledky, ale aj ako boli či neboli použité verejné financie. Ešte krajší príklad je napríklad prípad zo západného Slovenska, kde 1 a ten istý človek vlastnil nehnuteľnosti, bol zriaďovateľom školy, bol štatutárom školy a ročne si z verejných zdrojov, ktoré dostával na prevádzku na fungovanie vzdelávacích inštitúcií, dokázal vygenerovať viac ako deväťstotisíc EUR na nájmoch. Teda toto je vážny problém. Toto je vytvorenie akéhosi bludného kruhu, ktorý neviete nabúrať

inak ako zmenou legislatívy a nastavením úplne iných pravidiel pre transparentné používanie verejných zdrojov a ich kontroly.

Rečník 1

Posledná otázka, vláda zriadila nové Ministerstvo športu a cestovného ruchu. Myslíte, že môže byť prínosom pre podporu talentovanej mládeže?

Rečník 2

Úplne najpodstatnejšie je, aby ste vedeli podporiť akúkoľvek verejnú politiku, aby ste v 1 rade mali stratégiu. Aby na stratégiu boli naviazané akčné plány, aby akčné plány boli podložené finančným krytím nielen z európskych, ale aj národných zdrojov, aby ste v tak citlivých oblastiach, ako je práca s mládežou, ako je podpora nadanej talentovanej mládeže, či už cez vzdelávanie alebo podporu športových aktivít, vedeli vytvoriť systém viaczdrojového financovania pre pretože len 1 zdroj to neutiahne. A toto všetko súvisí práve s tým, čo je asi najvážnejšie memento z týchto našich auditov a to je absencia stratégie podpory mládeže. To je absencia zákona, ktorý by jasne zadefinoval, čo sú povinnosti štátu voči tomu najcennejšiemu, čo táto spoločnosť má a to je mladá generácia nielen v kontexte výchovy, vzdelávania, podpory fungovania škôl, ale aj podpory voľnočasových aktivít, zapájania mladých ľudí do diania na úrovni samosprávy, vyšších územných celkov, ale aj štátu. Rešpektovanie aj iného pohľadu a talentu mladých ľudí a aby to fungovalo naozaj to nie je o tom, či máte 1 alebo 2 inštitúcie, lebo pod ministerstvom školstva, ktoré zodpovedá za túto verejnú politiku, sme mali aj inštitút pre podporu mládeže. Mali sme aj nadáciu, ktorá mala podporovať mládežnícke aktivity. Mali sme aj inštitúcie, ktoré mali kontrolovať využívanie verejných zdrojov, ktoré tiekli do prevádzky, do fungovania súkromných stredných škôl. Mali sme inštitúcie a vôbec to nefungovalo. Naše zistenia sú alarmujúce a teda v tejto chvíli to nie je o inštitúciách. Je to o ľuďoch, je to o stratégiách a schopnosti tieto stratégie nielen realizovať, ale aj priebežne vyhodnocovať, aby sme mali uistenie, či kráčame tou správnou cestou.

Rečník 1

Tak vám ďakujem za rozhovor.

Rečník 2

Veľmi pekne a verím, že je to opäť 1 z ďalších zaujímavých tém, ktoré rozhybú nielen verejnosť, ale ktoré rozhybú najmä naše závery, ktoré rozhybú tie kompetentné inštitúcie, ktoré majú čo do toho povedať.

Rečník 1

Počúvali ste podcast ctrl+A, počúvali ste pána predsedu Ľubomíra Andrassyho. Dovoľte.

Rečník 2

Dovoľte.